

Vytautas Bložė

* * *

poetas turi teisę kalbėti
visų vardu
netgi tų kuriems atimta balso teisė
arba jie nebyliai

poetas turi teisę gyventi
visų gyvenimu
netgi tų kurie nužudė
arba pamiršo gyvent

poetas turi teisę suprasti
viską taip kaip visi
arba taip kaip kiekvienas
supranta savaip

1965

* * *

medis nukirstas lieka stovėti
paukštis nušautas tebeskrenda
tebegroja sudužę plokštelės
aš tebegirdžiu savyje eiles
kurių neparašiau
kurios liko įrėžtos peiliu
ant didelio liepos šešėlio
sunkioje mėnesienoje
ir ant lubų virš kurių
kažkieno pirštai blaškės
po šaltą klaviatūrą

1965

* * *

Tėvas darydavo vyną
ir dideliais buteliais
užkasdavo į žemę sode.

Ir metų metais vynas fermentuodavosi
tarp obelių ir vyšnių šaknų.

Paskui neliko tėvo.
Jį užkasė labai toli.

Vargu ar jis surado po žeme savo vyną,
kuriam dabar jau koks trisdešimt metų.

Niekas iš mūsų jo neieškojom.

Man taip ir neteko ragauti
tėvo daryto vyno.
Bet slapta viliuosi,
kad kada nors,
kai būsim visi po žeme,
mes susirinksim ragauti
naminio vyno.

Bus didelė puota,
kurioje tėvas pakels pirmąjį tostą
už visus gyvuosius ir mirusius.

Aš nusigersiu pirmas
ir verksiu,
verksiu,
verksiu,
kad niekad gyvam neteko ragauti
tėvo daryto vyno.

1965

* * *

atradau savo veidą: vėjas
pamažu jį atpusto iš smėlio
čia žemė. Čia guli žmonės
rugiapjūtėjų kaitę stogai, ir pavasarį
džiūstančios ašaros: duona
aptaškyta bangų druska: net graudu
nuo žmonių gerumo. Ir gaila
kažko
lyg senos sulankstytos vėjarodės

Geležis

tai ne medžiai trypčioja vietoje, tai iš po medžių šaknų
dygsta mažičiai grybai, panašūs į karkvabalius
ir skraido vakarais zvimbdomi po medžių viršūnes
ir niekas jais nesirūpina, nekreipia nė dėmesio

užšalo šulinys, ir sniegas jo nebepramuša
ir kaip atsigerti ėriukui, nužengusiam nuo debesies
kaip atsigerti saulėgražai – viena koja laisva, antra pririšta prie žemės
kaip atsigerti šamanui

grįžta žmogus, ieško akmeninio kirvio ir pjūklo
iškerta savo veidą iš suanglėjusio laiko
ir nešasi po pažastim, kojom kažką sutraiškudamas
ir eina turbūt pas šamaną, pas okulistą

burtininke burtininke, aš tave pavaišinsiu geležim
tik apsvarstyk mano galvą, kuri verkia geležimi
tik pagirdyk mano galvą geležim – geležim
pasakyk man į ausį: g-l-ž-m

Dievo ieškojimas

kaipgi būsi be dievo? – taria nusiaudamas kojas
čiupinėdamas pritrintas pūsles, pergaltvodamas viską iš naujo
ir iš pat ryto prasideda dievo ieškojimas – stalčiuose ir ant aukšto
prasideda ieškojimas skryniose ir kailinių kišenėse

ieško dievo žmogus, apžiūrinėdamas medžių dreves
kasinėdamas apie tvartą ir upės atbradose
žiūri po suolu, tikrina kaminą, užsilipęs ant stogo
bado šake daržinės kampe pernykščio šieno plaką

persioja miltus, perrenka džiovintus grybus
išardo laikrodį ir vėl sudeda, nieko nepastebėjęs
ieško senose knygose tarp eilučių, žodžių pradžioj ir pabaigoj
tarp senų kalendoriaus lapų, pageltusių bitininkystės vadovėlių

tikrina, ar nėra kur pakasto po kuria obelaite
išsemia šulinį, išgraibo pirštais jo dugną
pertraukia keliskart akėčias skersai išilgai kūdros
pastato kampe slasteles prie pelės urvo

varto rankose pasą, tikrina vaikų gimimo metrikus
šniukštinėja bažnyčiose už altorių, špitolėse ir klebonijose
apžiūri keletą karstų, lydimų į kapines
ieško vaistinėse tarp buteliukų, karčių ir saldžių miltelių

paskui atsisėda ant lovos krašto, ima kalbėti poterius
šiaip sau, iš įpratimo, žiovaudamas ir kasydamasis
ir šitaip kasdien – nuo ryto lig vakaro, kol užkalant karsto dangtį
staiga nusimena: kažką turbūt pamiršau

Nr. 5

žiemos peizažas, pro šakų ažūrą
trapus sausainis, juodas
ir tu ateini ir žiūri, rausvas žvilgsnis
liečia mano rankas švelniai, tartum su ašara

ir gaila man tavęs, atėjusios prie to namo
padėti rožę, kuri
nuvyto ir nubyrėjo
keliais kąsniais viską surijo naktis

atleisk, jeigu aš neturiu jau nieko
kas mane pateisintų, degraduoja
ruduo mano sieloje
girdėti knarkimas, palata miega

kas pirmas? kas antras?
kas trečias?
iššoks pro langą: iš kur, jie klausia
o aš pažįstu tavo rankas, pažįstu
liūdnas akis, žeme
nedirbama, nemylima, nevaisinga
žeme, nuo kurios užsidaręs savy
nuėjau

X.29

Nr. 7

galva, guli ir ilsisi
ir paukščiai suskrenda ir šokinėja po šakeles
šokinėja po galvą
ir tu padedi švelnias rankas ant jos

o aš nueinu sau
kur po tiltu garlaiviai praplaukia, irklotojai
renuariškai grakštūs šventiniai rūbai
ir virš visko neša kelneris padėklą, ant jo vaisiai

gundantys
atstumiantys
vaisiai kurių negalima suvalgyti
neša galvą ant to padėklo

aš nueinu, nes žinau, kad nėra many nieko
turiu išplėsti

visa tai, kas atvedė tave čionai
kad liktų tuščias padėklas, gražiai sudėvėtas karstas

atimk iš manęs ateitį
atimk plytų spalvą
atimk paukščių lengvumą, atimk
kalnus, kurie yra laisvė
numirti
arba gyventi
aš padėdu ant paveikslo avinėlių
bičių spiečių ir keturias meškeres, visas

sudie sudie, rankos suspaustos
sudie sudie, pro grotų plyšius
sudie sudie, matyti tolimas miestas
sudie

XI.2

II

numirė dėdė ir liko
ant klėties sienos pavalkai
ir liko paspėstos pelių

slastelės ir aviliai
pro sukąstus kurių dantis
išlįsdavo bitės ir ropodavo lūpom
į amžiną girią
pakurta pirtis, iš kurios su dūmais
iškildavo besimaudantys žmonės ir senas
imtuvas su ausinėmis ir didelė
triūba, kurioj po mirties
tebegyveno jo balsas. Ak, kaip keičias
laikai ir likimai! Kiek naginių
buvo suminta į vagą, kurią
pats ir apversdavo, paslėpdamas
savo pėdsakus, kurie išnykdavo
kai pasikeldavo laukas. O pievos
pievos! Lyg avys: jų amžinas
grožis su žirkėmis. O molėti
kalneliai lyg supleišėję kulnys! Sunkiai
alsuodavo atsigręžęs į sieną ir knarkdavo
kažkokiu ne šio pasaulio
garsu, kol pašokdavo lyg iš miego
pabudęs, skubiai sakydamas: „Kas?
kas?“ Tai šlajos
išvažiavo vienos į

mišką, kai staigiai temdavo
ir nuolat varvėjo nosis: tuo tarpu
vaikų nebuvo, tik viščiukai
po duonkubiliu, o aprietas
žmogus įpuolė į ežerą, vejamas
raitų kaimo vyrų, bet
netikėjo į dievą, nesimeldė
negiedojo, tik šaukdavo
naa! ir sunkiai eidavo, kamuojamas dusulio
į ten, kur iš Vilniaus pro langus
šaudė į tamsą: paskui ties Širvintom
stovėjo nejudėdamas
kol sugulė, nors pats
mažai betikėjo, nors viską atsiminė
tartum kitą pasaulį, kur žmonės
vaišinami obuoliais
antaniniais: senolė
seniai jau buvo palaidota: be manęs
atgiedojo jos mažą sulinkusį
karstą ir įkėlė
į medį. Dainų buvo girioje šventė, bet iš daiktų ir paveikslų
jau buvo balsai išimti
ir sudėti į pelenus.

Tą naktį debesis

stengėsi atsiplėšti nuo žemės, iš paskutiniųjų
šliaužė pirmyn, kol
sugriuvo užkluptas ryto, pavirto
pievos rūku ir ištirpo, žvilgėdamas ant žolių
rasos karoliukais
o saulė pašoko, nieko apie tai
nežinodama, pilna
gyvybės ir klastinga tartum pelėda
iš slastelių išvogusi pelę

III

imsiu varlytę per žmoną
ir gyvensiu senam raiste, kur dūmai
plaukia pažeme, kai žvaigždės
aukštai: mano dienos
išsibarstė miške, ir vėjas
nešioja jas randuotas, nukirstom
šaknimis arba susiūtas stora adata
uždygsniuotas vaškuotų
prisiminimų siūlais: kur pasakos
vidurys? Kur našlaitė? Supasi
kieme po šaka sūpynės. Kur girios
žaliuojantis kraštas? Sustojo
ties upeliu, nes tilto

nebuvo ir medžiai
stovėjo nesusieidami, tik retkarčiais
perbrisdami seklesnėse vietose arba žiemą
kada atveždavo ledą. Imsiu
varlytę per žmoną, kur voratinkliai
džiūsta apraizgę man kaktą, kai girių žvaigždės
krinta
į karstus ąžuolų viršūnėse
į karstus ąžuolų viršūnėse
į karstus ąžuolų viršūnėse, kur palaidoti
tie, kas be žemės. Kur išaugo
juodos jų rankos, laikančios
kryžių, lietu ir krintantį
medžių sniegą. Nurieda
dvi didelės ašaros. Kur
stirnos? Upelio dugne išskalbti
džiūsta jų marškinėliai
kur dvaro kreida išdeginta? Ponas
kariavo Vengrijoj ir parsinešė
svetimo medžio koją: tarnaitė
plėšė plunksnas klykiantiems paukščiams. Kur guldė
pirmą šuniuką, pirmąjį verksmą
kur beržo tošis? Kur dienos
išsibarstę tarp samanų miega
su kiškiais: atviromis akimis
kietai sučiauptom lūpom: randu jau tik dalį
šypsenos kairėje kišenėj. Kur dvi
žibuoklės iš seno laiško? Už miesto
tvoros aklujų lumzdeliai
grojo, kada varlytė
šoko ant grindinio: lyg princesė ant mano delno
mažytė miško varlytė, kurią man
atnešė gandras

sulauksiu savo mirties ir surasiu
didelę tiesą duonoj, kurią miškais
vedamas trupinau paukščiams, kurie
neturėjo lizdų; vėl išaugo
pilkapiai ir vėl prisipildys
akmens, ir bėgs į kitą pusę kažkas
taškydamas laiką. Kur mano mergaitė
miega, mano mergaitė
jau tūkstantis metų miega
o tiltas sudegintas
ir varnas laiko snape
išleistas jos akis

NOKTIURNAS 5

kažkas nakčia važiuoja ratais
kažkas važiuoja dviračiu
(po apverstu valtės dugnu gyvena)
kažkas nakčia važiuoja pėsčias
ir praskrenda pelėdos sparnais
o ažuolo siluetas mėnesienoje – vėjo išpūstu ilgu
sijonu ir vėjo plaukais
klausausi lėtos tavo muzikos, o naktie, klausausi
ančių gagenimo ežere
(nykštukai čia kepė ant iešmų, valgė ir gėrė)
po valtės apverstos dugnu
gyvena pelės urvuose, pelėdos knygosė
upės ežeruose, dugne, užbaigę ilgą kelionę
klausausi lietaus šnarėjimo, kuris pavargęs,
klausausi

augančių pusnių, klausausi
ką burba seniai, varvant lietaus lašams
(gilyn į ežerą)
tolyn į debesis, kur vėjo malūnai
sukasi nesustodami, mes jų svajonėse
jauni ir nuogi (šunų lojimas), jų svajonėse, išliekam
krintančiais obuoliais
dunksinčiais į valtį, po kuria
lyja lietus, šviečia saulė
tirpsta laikas, pusnynų sniegas, nes tu esi
motina žemė
jaunės ir gražiės mergaitės siluetas
aš juodas raitelis ant juodo žirgo trypančio
mėnesienoje
nes esu miręs, pakeliu svirne tave iš patalo
sodinuosi ant žirgo, liepiu mesti škaplierius
mesti Bibliją, mesti
tėvo ir motinos duotą tau vardą
liepiu sėstis ant žirgo ir jojam, kur žvaigždės

ir dunksi nekaustytos jo kanopos
į valtės dugną, po kuria
sėdi seniai rūkydami ir geria
arbatą iš samavoro, nes mes
jų mintyse, vaizduotėje, jų
kitoje tikrovėje

tada baigia kepsnį
tada gęsta ugnis
tad ateina vakaras tai nakčiai

ir mes atverčiame valtį, po ja
karių kapai ir kryžiai
o mūsų basos pėdos per sniego lauką
(kodėl nykščiai pėdose į šalis?)
(jau miegi, palauk:
mes tuoj išplauksime dviese)

supa valtį miškai
supa valtį javų laukas
supa valtį ore ajerų kvapas

kažkas nakčia eina pėsčias, kažkas nakčia
važiuoja arkliais, kažkas
ilga muziejine valtimi
plaukia viršum kapų

nakties šaly
ramybės sapne
miega dvi saldžios krūtys

rugpjūčio 23
NOKTIURNAS 6

geriau rasti šaltą kelią ir nepaklysti

šalta naktis, mėnesienos švytėjimas
koks vienišas tas namelis ant ežero kranto
tu miegi kažkur viršum jo švytėdama
geriau rasti šaltą kelią ir nepaklysti
rašau ant ažuolinio stalo save
savęs ieškodamas girioje
savęs naktį vėstančiam smėlyje
savęs pačioj pakrantėj naktį atšalusiam
ežere

toli gaudžia mašinos tolimam plente
toli aukštai praskrenda lėktuvai, šalia šikšnosparnių
kad tik nepažadintų tavęs miegančios mėnesienoje
nuoga viršum ežero
nuoga viršum Vitebsko
nuoga viršum kalėjimo

toks nemalonus laiškas, valdiški namai, nemalonus
laiškas

geriau rasti šaltą kelią ir nepaklysti
o mes paklydome ir klausėme kelio sutikto žmogaus
jis sakėsi netikįs į Dievą ir dirbantis sekmadienį,
dengiantis stogą
sakėsi nešąsis butelį degtinės, bet pirma mums

parodysiąs kelią
o paskui per miegą prisikels kitus miegančius
ir išgers savo degtinę
palydėjo mus iki griovio ir jo kraštu grįžo atgal
kvepėjo žydintys kukurūzai, švytėjo mėnuo,
jie liko, tie žmonės, pačiam nakties pakrašty

jie neparodytų kelio, jis sakė
kelio dulkės po kojų
minkštos minkštos, nieko nėra minkštesnio už jas,
gal tik pelenai
geriau rasti kelią ir nepaklysti
tu miegi tarp žvaigždžių mėnulio šviesoje miegančioji
viršum ežero

ryt iš ryto vėl prasidės
tau kelionė į Karaliaučių, sugedus plokštelė, įkyriai:

Karaliaučiuje: suksis ir suksis lyg
akmenukas rankoje, kol išsprūs ir
nukris, galva nuo pečių ir pečiai
atsities: Karaliaučiuje

man giriosna pas bites, jos laukia, bičių karalystė:
ką aš joms pasakysiu: ar rasiu su
jomis šneką: koks tolimas medus,
pirmininke, ten išvežti aviliai, miške,
kelionė, žiedų nektaras, mes tokie
laikini

negaliu pakilti, kelio dulkės slegia mane
nei mirties, nei gyvybės kaina negaliu pakilti aukščiau
kelio dulkės lyg pelenai

iš negrįžtančiųjų kelio

mes Karaliaučiuje

miegok ramiai ir nesapnuok manęs: aš nekritau
ant grindinio ir nesubėgo ir nesustojo
aplink

baltam baltam kambarėlyje

guliu ir nekalbu kelio dulkėse

lošti iš jų

iš viso užstato, visų dulkių

viso savęs, savo širdies, visos meilės

vitingas

aštrūs laivai, ilgos irkluočių rankos

jų šlovė tai kelionė į nežinią

geriau rasti šaltą kelią ir nepaklysti

ak, kaip minkšta gulėt kelio dulkėse

kad tik tavęs jie nepažadintų, prisikėlimo varpai

netikintieji kelio neparodys

kelio gale stovės kelio laivas, sekluma

kad tik tavęs jie nepažadintų

tie žiedai

tie girių viržiai

tas rūkas viršum durpynų

jis išvedė mus į kelią, sakydamas:

štai čia

nenubuskite

čia

ryt saulės šviesoje

varvantys bičių koriai

naktį bitės neklaidžioja

tamsoje bitės dirba

nepažadinkit jos

nepažadinkit viršum Vitebsko

virš judančio šešėlyje miesto

miegančios jos ramiai

įbersiu jai į šaltą ranką šaltų kelio dulkių saują

tartum paberia jas

viršum viržių

violetinio ryto saulėlydyje

rugpjūčio 24

NOKTIURNAS 8

Utamarò moterys, tolimas žavesys, kurtizanės,
gražuolės

ramioj mėnesienoj

jau dyla, Utamarò moterys

o ramuma! o linijų grožis! šešėliai mėnesienoje

kodėl vienas ištiesai naktyse ieškau savęs

Utamaro? kodėl

vienas ant ežero kranto klausausi kas naktį

kaip tolimam plente eina mašinos

Utamaro naivios kurtizanės! o švelnumas

laukinės anties plunksnos tarp raidžių

ji prabėga skaitant Hofmaną

tik neima juokas, tik liūdna vėl

tai tu nuoga, pasigūžusi, suspaustais keliais

brendi į mėnesienos ežerą

nebijok, atsisuk, negilu čia, dabar atsigulk

ir laikydamosi rankomis dugno, žiūrėdama į krantą,

taškykis kojomis

o kaip smagu! – tu sakai, o

aš matau tavo grakštų siluetą japonų grafikoje

tai tu mėnesienos spalvos, balta, neįdegusi jau
dingsti ežere
tik antys krykšteli

Utamaro moterys! tokio švelnumo
atviro naivumo žaislai
jau vėlai vakare, kaiėjau durpyno pievos keliuku
pasivaikščioti
pamačiau kažką tamsoje, priešaky
stovėjo, manęs išsigandusi, pasakiau
neišsigąskit, labas vakaras, pasitraukiau dešinèn

ji praėjo, nešdama pieno kibirą, taip vėlai
iš ganyklos, kur pririšta jų karvė

Utamaro moterys! pirkioj vaikai
priemenėj katinas, kieme prie tvarto šuo
o kiek žavumo, prastais ūkiškais rūbais
ji praėjo, nešdama pieno kibirą, jau tamsoj
iš ganyklos, iš ežero, iš atvirutės

tyli violončelė, suspaustai virpa
lyg išbrisdama iš ežero kliša gulbė
kaip aš perteiksiu visa tai, kas yra kasdienybė
ne patosas, ne patetika, kasdienybė

ir už tai, už nuolatinės dvi prasmes
neįskaitomas, neįžiūrimas, už hieroglifų mistiką
teks eit, Utamaro, į kalėjimą
ir mirt nevilty degradavus

Utamaro moterys, gyvybės linijos
rūbų klostės, dailiai svyrančios kekės, Utamaro
tavo talentui, tavo talentui nuolatiniam
ežero baikščios nendrės ir nepakirpti sparnai

o Marija, mano moterie, o Marija
ave, ave, ave, ave, ave
jau suprantu, kaip tauriai galima ilgėtis
tavęs, praeinančios nakties tamsoj su kibiru pieno
rankoje

Utamaro Marija
Utamaro linija
Utamaro spalva
ir skausmas

nėra daugiau tiesos be mūsų dviejų
gieda violončelė bažnyčioje
Utamaro budizmas lieka jau be nirvanos

stovi tuščias kibiras prietemoj

kodėl tu
kodėl aš
kodėl Marija
kodėl?

rugpjūčio 26

NOKTIURNAS 11

kaip retai įsižiūriu į tave, o nakties dangau
pamirštu tavo slaptą galybę
šiandakt guliu sode ant žemės
įrėmęs žvilgsnį į žvaigždes, kurios amžinos
skubėk, skubėk, rašyk, galvok, gyvenk
miegot, pabusk, bėk, sustok, mylėk
tavo veikla tu pats, ir tik žvaigždės amžinos
amžinos, o tu lyg naktinė peteliškė daužais į jų
skliautą

sode krinta obuoliai, jie dunksi į žemę
jie beldžiasi, kad žemė atsivertų
atvertų savo kapą, iš kurio pakils
obelis grūdas nauju daigeliu
pasibelsk pasibelsk, ir bus tau atidarytas
dangtis, ir tu paspausi ranką numirėliui

o žvaigždės – po to ir prieš tai tos pačios –
nesuprantama, neaprepiama jų galybė
Absolutas
o aš vienas žmogus guliu sode ant žemės
ir žiūriu nuo jos į žvaigždes
kas dar laukia manęs?
tik ne žvaigždės
žemė laukia manęs
žemė sode, į kurią krinta obuoliai

(mašinos vairas, knygos puslapis, pasuk, pasuk, trys
šimtai megahercų, koks diskas nukrito, pames-
tas vidury tavęs, visa tai jau šlykštu, ji laiko
kūdikį ant rankų, nenorom jį guosdama verkia)

jos slaptos, naktinės peteliškės, niekas
nežino jų kančių, traukulių, sparnų
virpėjimo, tiktai šviesa, ją užgesinsiu, koks
sparnų grožis, mantija, karališka
mantija krintanti nuo pečių ligi žemės

lig žemės nakties peteliškėmis

mirtis jau čia pat, žvaigždžių šviesoje
mirtis jau čia pat, žvaigždžių šviesoje
sparnų jos grožis, nežinomo slapto demono
mirtis jau čia pat

kaip retai mes žiūrim į tą begalinį
mirties švytėjimą akimis
amžinųjų žvaigždžių
nesibaigiančią bylą
mes slaptos peteliškės, sau pačiam nepažįstamos
žiūrim į save gulinčius aukštiekninkais
pailsusiais sparnais ant stalo
virš kurio šviečia
mirtina nakties saulė

palikite mane, žvaigždės
aš neišlaikau jūsų pastovumo
aš laikau saują savęs savyje
bet ji byra iš rankos

ar dėl to mes galingesni, kad mirštame

rugpjūčio 29

ROŽĖ

Kėdainių gimnazija! žaliom terasom, rudens ir
pavasario laiptais
aukštyn aukštyn, sesuo pirma, brolis lir aš pridurmu
lipome, kur grožio buvo ji renkama karaliene:
nuraudus prisipažindavo
Nagys eilių jai dovanojęs

meilė meilė! jaunų širdžių! kiek ilgesio
ašarų! net Dievo Sūnų
kažkaip mergaitiškai ji mylėjo: trokšte troško kūno
Jo ir kraujo: kas rytas bėgdavo šv. komunijos

paskui, po abitūros, mažam miestely, kooperatyvo
sąskaitininkė, o vėl atsidarius aukštosioms
Kaunan, farmacijon, tėvo ir motinos pėdomis
1944-ųjų ruduo

į butą, kur ji gyveno (motinos skausmo plėšoma
versija)
pasibeldė nelegalūs, sakėsi, jaunikaičiai, iš gaudynių
ištrūkė, prašėsi paslėpti ligi ryto

(vienas klieriko drabužiais)

sesuo ir šeiminkės dukra, studentė (gal ir jos
įsitraukę į kokią
rezistenciją?) juos paslėpė, švintant tie išnyksta, o
jos tuoj pat suimamos
milžinų katilė, kurį iššveisti turėjusios

kieno? kodėl? taip ir liko
visi užčiauptom burnom: kodėl
ir kieno? – kankinami: tie apnakvindintieji suimti
išsipasakojo

kur slėpėsi, susitikinėję, sąžiningai
viską išdavę: ir jas abi
net akistata surengta
po suėmimo

žiema saugumo rūsiuos, tardymų
prožektoriai į akis, motinų lauknešėliai
ištvėrk, iškęsk
neužsiverbuok, nors tai gal

vienintelis kelias grįžti (kelio atgal nėra
nebebus jau niekad: nei laisva, nei graži)
kelias nepatraukti į griūtį
motinos, tėvo ir brolių

o tuodu jaunikaičiu gatvėje kažkas sutikęs pažino
nesuimtus: Dievas supranta, kas tai
per paukščiai, keistaplunksniai, žuvelių
jaukai, mirties masalas

*

po pusmečio sesuo jau Vorkutoj
(šeimininkė, Červenėje sušaudyto Lietuvos karininko
našlė, verkdamas pas Paleckį, buvusi anksčiau
pažįstama)
tad jos ir išsiskyrė: viena liko toliau sėdėti, kitą jau
globė

šiaurė, žiema, lageryje ji
fašistė, nacistė, gestapininkė (dar karas nepasibaigęs)

kaulai vien ir skūra beliko
iš jos
ugnies vestalės, gryną poeziją
mums iš ten rašinėjusios (kitkas, matyt, buvo
uždrausta)

išsinėrė, ant kojų, be šimtasiūlių
šėtonas
apvertė staliuką su visais valgiais

atplėšė ji duris
nuoga į naktį
dangus visą laiką, šviečia
Šiaurės žvaigždė virš jos

barako patvory
numirti. Ir ji verkdamas
šalo, skaisti
Kristaus sužadėtinė

kūkčiojo, pritrūko Dievo valios
mirtis parsivedė
atgal savo pėdsakais, tegul aplenkia mus
ši taurė

*

kažkas mums iš ligoninės parašė, jinai ten
vadavosi mirtimi: nuo išgąščio, sušalimo,
išprievartavimo galvą jai visą ir veidą išbėrė
bjaurios votys (kaip žmonės sako, „rožė“
nes jos vardas ir buvo Rožė)

buvo kaip mirusi, taigi grįžo ji po mirties
galva pirmu numeriu
ilgų kasų neišmesti maldavusi (nauji paskui jai augo
tamsūs)
ir parsivežė (turbanu tvarstydama galvą, virš kaktos
pasikišdavo saulėtą savo plaukų)

ją paleido (kaip ir tą kitą mergaitę)
„nesudarius bylos“ (parsivežė
popierėlių) studijuot nebeįstojo, tik seserų
mokykla

tėvo neberado: grandininė reakcija: iškelta jam byla:
atbuline data „prinimal učiasitje v bielobandits-
kom otriadie“, belaisvių sušaudyme, mat buvo
juos gelbėjęs nuo bado ir mirties, senas, dar
caro laikų, vaistininkas, nelegaliai juos gydęs
prie vokiečių, tiekęs belaisvių stovykloms medi-
kamentus, pabėgėlius gelbėjęs: reikėjo kažkaip
už visa tai atsilyginti: ir – kaip sapne ar pasa-
koj – vieną rytą nubudome: ant mūsų motinos,
vaikų ir vaikų ir vaikų galvų krito senasis

nekalto kraujo įstatymas: mus vežė 48-tais
manęs su broliu nerado, tik mamą ir seserį
sakė veža sušaudyti, motina suviduriavo, nér galo jai,
tiems nusibodo laukti, bėgioja aimanuodama:
kur vaikai! kur vaikai! plėšikai pyksta: dėk į
kelnes, kas lauks, sesuo rūko, jau pratus, tie jau
varo, jom sako, maisto ir rūbų pasiimkit, o jos
vaitoja: kam, jeigu sušaudyti? ant sofos dvi pa-
galvėlės gulėjo, tiks po galva, pagalvojo, tie
juokėsi, tiek tepasiėmė, po aštuonerių metų par-
sivežė)

mes, yra pasakyta, pabėgom
teisingiau, tai tik brolis, aš buvau ištrūkęs į kaimą,
trečias brolis kvailutis, liepęs, niekam namie
nenakvoti, nes bus vežimas, bet nepatikėjo, už
ką mus vežti? ir sugrįžo naktį

teko slapstytis, persidirbti ir siųsti
save dalimis į Sibirą
nors nelabai pasiekdavo; grįžo viena perlaida
„adresat vybyl“
(tai buvo tėvo mirties šifras)

paskui aš išdurnėjau

*

po Satalino Satanovičiaus mirties sesuo ir motina
(Krasnojarsko šiaurėj, sakų rinkėjos, jau pirmą
žiemą motinai išbyrėjo dantys, lūžo koja ir su-
augo į šoną, mato, nebeištvers, reikia gelbėtis,
kažkas iš pažįstamų Rožę per laiškus supiršo su
tokiu našliu: pusiau laisvas, dar nuo 1941 išlikęs,
už jo ištekėdamos ir jos pusiau laisvos, pas jį
įpiečiau patraukė, prie geležinkelio, tas jas ir
išgelbėjo, nors pats čia pat ir pasimirė), akių
nebepakeldamos į dangų, neperkalbamos grįžo
56-tais namo ne namie numirti

tėvas snyguriavo, po išsiliejančia Bratsko jūra,
pomirtiniam pasaulyje

o mes abu, skalikų vejami du traukinių zuikiai
mėtėm pėdsakus kaip įmanydami

medžiojami tvirtų ir gudrių S. S. sūnų, persirengėliai
jaunikaičiai, vienas klieriko drabužiais

1988

Vytautas P. Bložė, *Noktiurnai*, Vilnius: Vaga, 1990, p. 90–96, 101–103, 112–113, 340–347.

* * *

Kaip pamišę gegutės rauda,
Dega tėviškėj kruvinos žaros.
Kas paliudys baisiąją skriaudą?
Siaučia maras, raudonas maras.

Kur jūs, mano žalieji broliai?
Kilkit kilkit iš kapo žygin!
Kas paguos artojų varguolį,
Kai paparčiai krauju pražydo?

Guli broliai, turgavietėj guli,
Išrikiuotas brolių pulkas.
Spardo brolius batai didžiuliai,
Varva brolių kraujas į dulkes.

Raukit plaukus, beržai svyruokliai!
Ažuolai, iš siaubo drebėkit!
Sesutes jie užsmaugė daboklėj,
Dar prieš mirtį drįsę išniekint...

Vytautas P. Bložė, *Sename dvarely*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1994, p. 107.

XIX

visi apleido seną ir liūdną vasarnamį (tik žvirbliai čirškia po
alyvų krūmus, po krintančias liepų šakas)
tik kartais kažkoks nežinomas paukštis atskrenda (matau jį
žemyn pro langą žiūrėdamas tarp
storų liepų šakų) jos plonėja
augdamos, kai mane vaikystėje pirmą kartą atnešė tėvas
pakabinti po liepa
senam hamake, šešėlyje, suptis ir miegoti skersvėjuje

paskui gulėjau kniūbsčias ant vagonų stogų, per tunelį
paskendęs dūmų kamuoliuose
važiuodavau alkanas kaip šiandien, ieškoti kaime maisto
(vieniša gulbė ilgu ilgu kaklu šiandien skrido prieš šiaurų vėją
žemai žemai prie pat bangų)
paskui nepažįstamos rudeninės tylios moterys apsistojo
vasarnamy, bet jis liko šaltas ir svetimas joms

siunčiau atviruką po atviruko, negerų spalvų (šalta nuo jų)
šiandien nesimaudžiau ir grįžęs neužmigau senam tėvų hamake
tarp paukščių kaip žilas Milašius Prancūzijos miestelyje, visai
šalia Paryžiaus
iš to krašto visi mes kilę, iš to paties vasarnamio

kuriame aš vaikštau per miegą, leidžiuosi laiptais žemyn
ko? – paklausia telefonas. – Turiu reikalą, atsakau
turiu reikalą, noriu paskambinti sau, miegančiam pakartam
po liepa hamake
noriu išgirst tėvo balsą ir palinkėt saldžių sapnų

vasarnamy miega rudeninės bailios provincijos moterys
žiūri į mane su baime dėl mano brezentinio švarko
japonų imtynių stiliaus mąstymo
ir žvilgsnio, kuriame nyksta trumparegystė ir supasi vaikystės
tėvų dvaro pievos

klaidžioju po pajūrio kurortą
artėjant pirmai šalnai, mėnesiui trinant pirštus
metams atgal nebegrįžtam
man šalant skersvėjuje hamake

1980.IX.16

XXX

svarbiausia nejausti neapykantos
žemei, kuri virš manęs
kalnams, kurie po manim
žmonėms, kurie neteisingai
apspardė mane ir paliko
prisikėlimui – tai atpirkimo
kelias, gerai
tada plakite mane dar skaudžiau
vasaros lietaus kruša
ant obelų, deginkit mano padus
kraujo pudra, skaudžiom tortūrom
vaišinkite mane tulžim iš perdžiūvusio butelio
ir vainikuokite erškėtrožes mano skambančia galva

žmonių, kurių aš neapkenčiau, nebuvo
tik girdėjau apie juos, bet vos palietę mane savo dalgiais
jie tapdavo geri man, man gulint žolėj ir laižantis
šuns seilėmis savo įsikandimus

visa tai taip gera, jog pasišiaušia plaukai iš džiaugsmo
ir šiurpas nueina pagaugais už pervažos
kai aš šaukiu pro traukinio langą kieme žaidžiantiems vaikams
mane patikrino žmonės neapykanta savo
mane įžeidinėjo niekšai, mane skriaudė draugai
kad tik išlikčiau, jie sakė, kad tik išlikčiau
šiukšlyno kirmėlė, dirvos varputis
suanglėjus trandis, pagraužtas riešutas
kad tik pažinčiau kaip grūdas pūvančioj dirvoj savo puvimą
savo prisikėlimą švariais žiemkenčių daigais

1980.IX.21.

Vytautas P. Bložė, *Ruduo*, Vilnius: Baltos lankos, 1996, p. 31–32, 57.